

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת שלח-לך

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
21:17	20:20	19:29*	י-ם
21:14	20:18	19:27	ת"א
21:18	20:21	19:30	חיפה
21:13	20:18	19:26	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 19:09

הציצית ומשמעותה

מידה כנגד מידה וא"כ מה המידה כנגד מידה שבזה, ונראה לפרש ע"פ דברי ר' מאיר (במנחות מ"ג): שמדמה את חוטי ילבן שבציצית וחוטי התכלת לחותם של טיט וחותם של זהב, והנה ענין החותם הינו אות וסמל שהיו שמים לעבד על בגדו (וכן פירשו שם רש"י והתוס'), נמצא שכל מצות ציצית הינה להראות את עבודתנו לה', ולכן דימו רבותינו את הציצית לחותם של עבד, ואת החותם היו שמים לעבד על בגדו להראות לכל על עבודתו, וכך הציציות הינם חותם על בגדינו, כדוגמת ברית המילה שחתם בבשרנו, ובזה אנו מראים עבודתנו לבורא, ולכן בכל כנף יש ח' חוטים וחמישה קשרים, ביחד י"ג, שהם בגימטריא אחד, וכך בכל כנף וכנף מארבע כנפות בגדינו, בכדי שבכל פינה שנפנה נראה רק אחדותו יתברך, ועם הציצית עצמה שכאמור היא שש מאות הרי תרי"ג, לומר שאנו מקבלים עלינו כל מצוותיו יתברך. וממילא כיון שבמצות ציצית אנו מראים עבודתנו לכן גם הקב"ה מזכה אותנו מידה כנגד מידה בזכותה שכולם יהיו עבדים לישראל. ומה שקבע דוקא אלפים ושמונה מאות, שהם כנגד שבעים אומות העולם שהיו פזורים ביניהם כל ימי הגלות, ושיעבדו אותנו והרעו לנו ובכל זאת לא קיבלנו עלינו עבודת אלוהיהם הזרה גם להם, אלא עבדנו את ה' יתברך ולא שכחנו אותו, וכנגד זה את נותן לנו ה' יתברך מכל האומות לעבדים.

והנה כידוע במצרים שעבדו אותנו מכל האומות, והיינו מפני שלא היה לנו עול תורה ומצוות, וכאשר יצאנו ממצרים מבית עבדים על מנת לקבל עלינו עבודתו יתברך, ולכן כאשר מקיימים מצות ציצית המזכירה את העבודות וממילא את יציאת מצרים, וגם התכלת שדומה לים, והוא החוט השמיני הרומז לבנינה שיש בה חמישים שערים, וממנה חירותם של ישראל במצרים כידוע, ממילא יזכה לחירות ולשליטה על כל הגוים, ולכן ה' יזכנו לעבדים, כנגד כל כנף שבע מאות, שכן כל האומות יהיו משועבדים לנו, שבעים אומות מכל אומה עשרה ביחד שבע מאות בכל כנף.

ובזה נבין מדוע רבותינו בחרו דוקא בפרשת ציצית בכדי לקיים מצות זכירת יציאת מצרים יותר מכל פרשיות אחרות שנזכר בהם יציאת מצרים, כי בפרשה הזו מוזכר גם איך לצאת מצרים, שכל ענין יציאת מצרים בכדי לקבל עלינו עול עבודתו יתברך, וכאמור זאת אנו עושים על ידי מצות ציצית שהיא עול עבודתו ה' עלינו על בגדינו ולמול עינינו, לרמוז ולהזכיר לנו שבכל פינה שאנו פונים ה' נמצא עימנו ורואה את מעשינו, שזהו הציצית מלשון הצצה וראיה, א"כ בפרשה זו ישנה לא רק יציאת מצרים הגשמית אלא את יציאת מצרים הרוחנית שלנו, ואין ראוי יותר ממנה לזכירת יציאת מצרים.

אחים יקרים, אחר ראותנו הזכויות הרבות והעצומות הכתובות בתורה בפרשת ציצית לכל מי שמקיימה, ובפרט לפי מה שביארו לנו רבותינו, בואו ונתאמץ במצוה קלה זו, מצות ציצית, ובזכותה יציץ ה' עלינו וירחם עלינו להוציאנו מגלותנו ולהשביענו מטובו רוב חסדו, יראו עינינו וישמח ליבנו, במהרה בימינו, אמן.

בסוף פרשתנו אנו נקרא על מצות הציצית אותה אנו אומרים לפחות ג' פעמים ביום, בקריאת שמע של שחרית וערבית וקריאת שעל המיטה, והטעם לכך מפני שמוזכר בה בסוף הפרשה ממש יציאת מצרים, שנאמר א"י ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹדוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, ומכיון שנצטוונו על זכירת יציאת מצרים אפילו בלילה וכדברי ר' אלעזר בברכות (י"ב:), אלא שיש להבין והלא בתורה מוזכר חמישים פעמים יציאת מצרים ומדוע בחרו רבותינו דוקא בפרשה זו להזכיר יציאת מצרים.

ובכדי שנבין זאת נקדים ונאמר, הנה אנהנו יודעים שאין לך מצוה בתורה שמעבר לכך שמקיים מצות הבורא יתברך ויקבל שכרו לעתיד לבוא, יש בה גם סגולות ומעלות, אלא שאינם כתובים בתורה וחו"ל הקדושים אשר היו בבחינת סולם מוצב ארצה וראשם מגיע השמימה, וידעו מה הולך בעולמות העליונים גילו לנו מעט משכר המצוות בעולם הזה ולעולם הבא, וכעין מה שאמרו רבותינו (שבת כ"ג:): אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, הזהיר במוזהו זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין. וביותר מפורש נאמר זאת על מצות ציצית בדוקא וממנה אנו למדים לשאר המצוות, וכמו שאמרו (מנחות מ"ד:). אמר ר' נתן אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה שאין מתן שכרה בעולם הזה ולעולם הבא איני יודע כמה, צא ולמד ממצות ציצית, מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית וכו' זה מתן שכרו בעולם הזה ולעולם הבא איני יודע כמה.

ואולם בשונה מכל מצוות התורה, שעל רוב המצוות היא לא כתבה לנו כלל את שכרם ומעלתם, במצות ציצית התורה כתבה לנו את מעלותיה וסגולותיה של מצות הציצית, על המילים (במדבר ט"ו ל"ט) וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְנִכְרַתֶּם אֵת כָּל מִצְוֹת ה', אמרו רבותינו (מנחות מ"ג:): שקולה מצוה כנגד כל המצוות, ונתנו לכך רמז במילה ציצית, שהיא בגימטריא שש מאות ויש בה ח' חוטים וה' קשרים, ביחד תרי"ג כנגד תרי"ג מצוות, כמבואר ברש"י על התורה (שם). ועוד אמר רשב"י (מנחות שם) כל הזריו במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה, ולמד זאת ממה שנאמר וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, והיינו את ה' יתברך ע"ש. ועוד נאמר וְנִשְׁחַתְּם אֹתָם וְלֹא תִתְּרוּ אֶתְרֵי לְבַבְכֶם וְאֶתְרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים אֶתְרֵיכֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְנִשְׁחַתְּם אֵת כָּל מִצְוֹתַי וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. ולמדו רבותינו שהיא מביאה לידי זכירת כל המצוות, ומצילה אותו מעבודה זרה, ומביאה אותו לידי קדושה. ולכן אמרו רבותינו שמצות ציצית היא חיזוק שלא יחטא האדם.

וכאמור גם במצות ציצית הוסיפו לנו רבותינו מן המעלות שאינם כתובות במפורש בתורה, אלא נלמדות מפסוקי הנ"ך, וכמו שאמרו רבותינו (שבת ל"ב:): אמר ריש לקיש כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים שנאמר כה אמר ה' צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים, והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם וגו'. אלא שלכאורה צריך להבין הלא הקב"ה משלם לאדם את שכרו

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת נדב סיקסיק וכל בני ביתו, ה' ישמרם ויחיים.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות ליום שבת (המשך, מנחה של שבת)

לכב, וכך מובא בשו"ת חקרי לב (סו"ס ב), וגם כך מופיע בכל סדורי הספרדים במנחת שבת, בודאי שזו הייתה גירסתו של הרמ"ע מפאנו במסכת סופרים, שהוא כמו ברכת שהכל שפוטרת הכל, [וכן ראיתי בחזמת ימים (שבת פט"ז) שכתב: ואח"כ יאמרו הללויה המסודר בסדר הא"ב וקדיש. ע"כ. והיינו מזמור אודה בכל לבב המסודר על סדר א' ב', אלא שהזכיר שם עוד מזמורים וכיום אין המנהג לאומרם, ונראה שהוא תיקנם שמרמזים אל שעת המנחה ומעלתה. ועו"ע בשו"ת חקרי לב (שם) ובמנחת אהרן (כלל ט אות ב) ובפתח הדביר (ח"ב סי' רל"ד אות ה) שהזכירו המנהג לומר במנחה מזמור אודה ה' בכל לבב]. ועל פי זה כך נוהגים הספרדים כיום בכל מקום.

רלב. בספר כתר שם טוב (ח"א עמ' תס"ה הערה תקט"ו, והובא בשיבת ציון שם) כתב בטעם אמירת מזמור זה במנחה של שבת מפני שנאמר בו זכר עשה לנפלאותיו, ופירש רש"י: שקבע לישראל שבתות ומועדים שכתוב בהם (דברים ט"ו י"ב) [וְיִזְכְּרוּ כִּי עָבַד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה, ע"כ. [וכעין זה פירש האבן עזרא בתהלים, וכבר הזכרנו בהלכה הקודמת דברי הרמ"ע ע"פ המסכת סופרים, ומ"מ טעם זה יכול להתאים לכל הזמנים שאינו אומר שיר של יום ואומר במקום מזמור זה, מפני שיש בו זכר לנפלאות ה', וכל ענין אמירת המזמורים הוא להזכיר מעין המאורע, וא"כ במזמור זה יש מעין המאורע לכל]. ונראה שיש לכיוון לזה בעת אמירתו. ועוד יש להוסיף שהזוהר הקדוש (ח"א דף קנה ע"ב) מפרש בכל לבב בשני יצירי יצר הטוב ויצר הרע, והאדם צריך להודות לה' על הטוב ועל הרע, וכעת בעת המנחה בעת התעוררות הדינים וכפיתם כידוע, אז מתגלה הרצון העליון וכל הרע נכפה ויכול האדם לשבח את בוראו גם ביצר הרע. [ועיין עוד בזוהר (ח"ב דף קעד ע"א) שמבאר שמיצר הרע נמשך הרע לאדם ומיצר הטוב נמשך הטוב, ולכן צריך להודות על הטוב ועל הרע, וזהו בכל לבב, ובאומרו מזמור זה יכוין גם לכך להודות לבורא יתברך ויצר כל על הכל. ועיין בספר מגלה עמוקות (פרשת נביאים) שביאר כל המזמור הזה על מתן תורה, שלעולם צריך להזכיר מעמד הר סיני, וא"כ מכיון שלכל הדעות בשבת ניתנה תורה (מבואר בשבת פ"ו), אנו אומרים מזמור זה בשבת, ואע"פ שמבואר בטור (סי' רצ"ב) שתפלת שחרית היא כנגד מתן תורה, מ"מ אין זה סותר להזכיר במנחה את זכות מתן תורה, ומה גם שהשבת נתיחדה משאר הימים שקוראים בה פעמיים בתורה, וכנגד קריאת התורה של מנחת שבת אנו מזכירים שוב את זכירת מתן תורה].

רלג. עוד כתב הטור (סי' רצ"א): ונוהגין באשכנז לומר פרקי אבות במנחה וכ"כ רב עמרם, ובספרד אומרים אותם בשחרית. ע"כ. והנה לא פירש מתי, וכיום מנהג הספרדים לאומרם בשבועות שבין פסח לשבועות, ומתחילים מיד בשבת הראשונה שאחר הפסח, ומנהג האשכנזים לאומרם בכל ימות הקיץ (וכ"פ הרמ"א בהגה שם סעי' ב), ולאחר שמסיימים אותם קודם שבועות חוזרים שוב לאומרם ובסך הכל אומרים במשך הקיץ פרקי אבות ג' פעמים.

רלד. וקודם לימוד פרקי אבות נוהגים לומר משנת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, (משנה ראשונה מפרק י"א במסכת סנהדרין) וכמו שכתבו הראשונים, [עיין בספר המנהיג (שבת עמ' ק"ז), וכן באורחות חיים (מנחה של שבת אות ז)], וכתבו הטעם שלא לרפות ידי בעלי תשובה ועמי הארץ שאינם עוסקים בתורה, ע"ש. [וכבר הזכרנו זאת לעיל גבי תפלת מוסף (הלכה קס"ח), ודרך אגב מדברי האורחות חיים נראה שהמנהג בספרד ג"כ היה לקרוא במנחה, ואולם כיום מנהג הספרדים כמו שכתב הטור לאומרם בבוקר].

רכת. כתב בספר האבודרהם לומר אחר המנחה מזמור מהתהלים, ומשמע שאינו משנה איזה מזמור. [ולא כמו שהעתיק בספר שיבת ציון (ח"ב עמ' רנ"ה) בשמו, שיאמר מזמור המסודר בסדר א' ב', והיינו מזמור אודה ה' בכל לבב]. וכן הוא מנהג הספרדים, אלא שאומרים תמיד מזמור "אודה ה' בכל לבב". והאשכנזים אינם נוהגים לומר כלל שום מזמור אחר תפלת מנחה, אך יש מהם שנוהגים לומר את המזמור הנזכר אחר קריאת התורה במנחה [כן בספר ליקוטי מהרי"ח (סדר תפלת מנחה), וכן מנהג רוב האשכנזים מאלו הנוהגים לומר], ויש שנוהגים לאומרה אחר מוסף. [עיין בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ד סי' כה) שכן היה נוהג אביו].

רכת. ובטעם המנהג יש שכתבו שהוא במקום פרק בכתובים שהיו נוהגים בזמן חז"ל. [עיין בספר שיבת ציון (שם) והוא מן הגמרא (שבת קט"ז): שנהגו לומר פרק בכתובים, והוא דוקא לפירוש רש"י (ד"ה פסקי) שהיו לומדים בבית המדרש פרק בכתובים, שאז אפשר לומר שלמדו אחר מנחה, אבל לפירוש התוס' (שבת כ"ד, ד"ה שאלמלא) שהיו מפטירים במנחה בכתובים, א"כ היה צריך לאומרו אחר קריאת התורה במנחה]. ויש שכתבו שהוא במקום הפטרה [כן כתב בספר ליקוטי יוסף (שבת א' ח"ד עמ' תש"ז הלכה כ"א), ונראה שכתבו זאת כטעם לאמירת המזמור בכלל אבל לא דוקא אחר המנחה, שא"כ קשה עליו כאמור שיאמרוהו אחר קריאת התורה, ובמקורות הביא כן בשם הניצוצי אורות על הזוהר ולא מצאתי שם טעם זה, ואמנם ראיתי בספר ליקוטי מהרי"ח (סדר תפלת מנחה) שכתב שזהו באמת טעם האשכנזים שאומרים המזמור "אודה ה' בכל לבב", אחר קריאת התורה, וראה בספר לעשות את השבת (ח"ג עמ' תק"ז) שע"פ זה רצה לבאר טעם הספרדים שאומרים מזמור שיר ליום השבת אחר קריאת התורה, והוא טעם יפה]. ויש שכתבו שהוא במקום שיר של יום [כן כתב בליקוטי יוסף (שם) בטעמו השני], וטעם זה יתבאר באורך בהלכות הבאות.

רל. במסכת ראש השנה (ל"א.) מבואר שהיו הלויים שרים בעת הקרבת קרבן תמיד של בין הערביים בזמן מנחה של שבת, שלושה פרקים לחילופין, פרק ראשון פסוקי אז ישיר משה עד מי כמוכה, פרק שני מי כמוכה עד סוף שירת הים, ופרק שלישי שירת הבאר, בכל שבת פרק אחד, וחזרו חלילה, [ואמנם הרמב"ם (פ"ו מתמידין ומוספין ה"ט) לא הזכיר שירת הבאר, וגם משמע ממנו שאומרים את כל שירת הים בכל מנחת שבת, וכבר תמה עליו הלחם משנה מדוע שינה מדברי הגמרא ונשאר בצ"ע, ואולי שזו הייתה גירסת הרמב"ם בגמרא, וצ"ע], ולפי"ז גם כיום בתפילתנו שאנחנו עושים זכר לשירת הלויים, היה לנו לכאורה לומר שירת הים או שירת הבאר. [אבל לומר שבת אחת פרק משירת הים ובשבת הבאה פרק הבאר, ובשבת שלישית שירת הבאר, אינו מסתבר, שכיון שדבר זה מוטל על הציבור לאומרו בודאי כולל לבב, ויחליפו הפרקים משבת זו לשבת אחרת, משא"כ בבית המקדש שדבר זה היה מוטל על הלויים, הם היו בקיאים במלאכתם מלאכת הקודש ולא היו טועים].

רלא. אולם בתשובת הרמ"ע מפאנו (סי' כ"ה מאמר שני) נתבאר שתיקן לומר מזמור הללויה אודה ה' בכל לבב מתהלים (מזמור קי"א), ע"פ דברי המסכת סופרים (פ"ט אות ב) שמי שאינו יודע ובקי בקריאת המזמורים שצריכים לאומרם בכל יום, יאמר מזמור אודה ה' בכל לבב, [ואולם המעיין במסכת סופרים שבידנו יראה שכתוב מזמור אודה ה' בכל לבי, והוא מזמור ט' בתהלים, אך מוכח מהתשובה שהרמ"ע גרס אודה ה' בכל לבב, ולא כמו שראית למהדיר (הערה 8) שציין למזמור ט', ומשמע שרוצה לתקן דברי הרמ"ע ע"פ המסכת סופרים, אבל מכיון שהרמ"ע הזכיר כמה פעמים בתשובתו "אודה בכל

